

Stikstofoverleg hoopvol maar nog geen akkoord

Meer weiden, water mengen bij de mest en eiwitarmere voeren. Het zijn maatregelen waarmee melkveehouders de stikstofemissie van hun bedrijf kunnen beperken. Maar hoe realistisch is het dat deze knoppen in de bedrijfsvoering benut mogen worden en juridisch standhouden?

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

In april 2020 stuurde minister Carola Schouten een brief aan de Tweede Kamer over het verminderen van de uitstoot van stikstof. De minister wil boeren ruimte bieden om hun stikstofuitstoot te reduceren door meer uren te weiden, door het toevoegen van water aan de mest en via een eiwitarmere rantsoen, zo viel te lezen in de brief. 'Nederland heeft boeren harder nodig dan ooit om te helpen met het oplossen van de stikstofproblematiek', schreef de minister.

Naar aanleiding van dit Kamerstuk werden drie zogenoemde gesprekstafels voorbereid, waar sectorpartijen met het ministerie van LNV in gesprek gingen over de

haalbaarheid van deze stikstofreducerende maatregelen, voor elk onderwerp een aparte tafel: meer weiden, water bij de mest en het voerspoor. Naast deze maatregelen staan er in de brief nog twee alternatieven voor stikstofreductie: krimp van de veestapel en technische innovaties in stallen. Maar het draaien aan deze twee stikstofknoppen is voor de sector duur en onwenselijk.

Meeste winst met voerspoor

De drie gesprekstafels moesten verkennen hoe de verschillende maatregelen uitpakken op de stikstofuitstoot. Wat is realistisch, hoe krijg je dat voor elkaar en wat is

Agractie staakt de gesprekken met LNV

Belangenbehartiger Agractie is niet langer in gesprek aan de tafels van het stikstofbeleid. Struikelblok is de opvatting dat veehouders door de te nemen maatregelen niet op extra

kosten gejaagd mogen worden. Zodra kostenneutraliteit het uitgangspunt wordt aan de tafels, schuift voorzitter Erik Luiten weer aan. 'Meer weiden, water bij de mest of eiwitarmere

voeren zijn maatregelen die leiden tot extra kosten. Wij willen de garantie dat de kosten die boeren moeten maken voor deze maatregel, worden vergoed', zegt hij.

daarvoor nodig? 'Het voerspoor levert de meeste winst op, daar ligt nu het accent', vertelt Erik Luiten, voorzitter van Agractie. Tussen de 3 en 6 kiloton ammoniakemissie valt met deze maatregel te reduceren. Daarvoor moet het ruweiwitgehalte in het totale rantsoen omlaag van 167 gram per kilo droge stof (2018) naar gemiddeld 160 gram ruw eiwit. Met 125 uur extra weidegang valt tussen de 0,2 en 0,5 kiloton emissie te besparen. Voor het bijmengen van water door de mest is dat tussen de 1 en 2 kiloton, afhankelijk van de intensiteit van het bedrijf. Intensieve bedrijven bereiken relatief gezien meer reductie via het nemen van maatregelen in de stal, extensieve bedrijven bemesten meer oppervlak en halen daardoor meer reductie met maatregelen tijdens het uitrijden van mest.

'In het veenweidegebied met een hoog aandeel gras in het rantsoen is via het voerspoor mogelijk lastiger reductie te behalen dan op de zandgronden', denkt Luiten. 'In het veenweidegebied is oppervlaktewater vaak goed beschikbaar en is het voor bedrijven met een grote huiskavel aantrekkelijk om emissie te reduceren via het bijmengen van water door de mest. Daarom heeft een keuzemodel onze voorkeur, waarin boeren zelf kunnen kiezen welke maatregel op hun bedrijf het meest effectief is.'

Groene dienst aan de maatschappij

Het terugdringen van emissie mag niet kostprijsverhogend werken. Dat is voor de sectorpartijen een belangrijke voorwaarde om mee te werken. Het voordeel van een keuzemodel is dat boeren op bedrijfsniveau beloond kunnen worden voor hun inspanningen. Het terugdringen van emissie zien de sectorpartijen als een groene dienst aan de maatschappij, waar een beloning tegenover mag staan. 'We zijn als sector niet onwelwillend, iedereen moet bijdragen. Maar als we bewegen, dan moet dat netto niet leiden tot minder inkomen en moeten er een aantal kwesties worden opgelost. Op de eerste plaats zijn dat de PAS-melders en de bedrijven zonder vergunning', zegt Wil Meulenbroeks, vakgroepvoorzitter melkveehouderij bij LTO.

Hij hamert erop dat de gewonnen ruimte door het nemen van maatregelen deels moet terugvloeien naar de sector. Bijvoorbeeld naar jonge boeren die een bedrijf

willen overnemen, maar van de bank geen financiering krijgen omdat de NB-vergunning ontbreekt. Maar ook naar de PAS-melders, die nu feitelijk vogelvrij zijn, omdat de minister hun locaties openbaar moet maken. 'In het ergste geval kan dat leiden tot handhaving en daar moet wel iets aan gebeuren', stelt Meulenbroeks. Het nadeel van een keuzemodel – ook wel omschreven als cafetariamodel – is de ingewikkelde borging van gereduceerde stikstof. Terwijl juist die borging voor het ministerie cruciaal is, nadat de Raad van State de PAS-regeling terugfloot. NMV pleit voor het meten van emissies. 'Meten is betrouwbaarder dan de KringloopWijzer, de beschikbare technieken hiervoor zijn steeds beter. Meten toont de werkelijke emissie aan. In de winter is de emissie bijvoorbeeld behoorlijk lager, daar houd je met een fysieke meting rekening mee', zegt NMV-voorzitter Harm Wieggersma.

Voorrang aan sectordoelen

Hij wil er maar mee aangeven dat een wetgeving die op 'drijfzand' is gebaseerd, zijn doel voorbijschiet. Ook de commissie-Hordijk, die onderzoek deed naar de betrouwbaarheid van het Aerius-model, legde de vinger op die zere plek. Het model is niet geschikt voor het beoordelen van depositie door één bedrijf.

De ingewikkelde (en vaak dure) borging van een bedrijfs-specifieke prestatie heeft ertoe geleid dat de onderhandelaars aan de gesprekstafels prioriteit geven aan sectordoelen. Dat is minder ingewikkeld en geeft de ruimte aan de individuele ondernemer om te kijken wat bij zijn of haar bedrijf past, vertelt NAJK-bestuurder Marije Klever. 'Daarmee zetten we kleinere stapjes, maar verlagen we wel de nationale stikstofdeken en laten we als sector zien dat we vanuit onze diversiteit in beweging willen komen. Dat kan via meer uren weidegang, maar ook door het optimaliseren van eiwit in het rantsoen.' De verwachting is op deze wijze 10 tot 20 procent emissie te reduceren, waardoor uitkoop van bedrijven en investeren in dure stalaanpassingen niet nodig zijn.

Klever benadrukt net als Meulenbroeks dat het wisselgeld voor deze bijdrage klip en klaar is: een oplossing voor de problematiek rondom PAS-melders en knelgevallen. Bovendien moet de bedrijfsspecifieke afslag in beeld blijven als definitieve oplossing voor het stikstofdossier.

▲
Het voerspoor levert de meeste stikstofreductie, met eiwitarmere voeren daalt de ammoniakemissie tussen de 3 en 6 kiloton

SGP wil reductie van stikstof **borgen met een goed meetnetwerk**

‘Boeren belonen is een uitstekende manier om te werken aan reductie van stikstof’, zegt Roelof Bisschop, woordvoerder landbouw voor de SGP. Het Kamerlid hecht veel waarde aan goede metingen om stikstofreducerende prestaties van boeren te borgen. ‘Door een goed meetnetwerk op te zetten kun je van week tot week monitoren hoe de emissie van stikstof uitpakt. Dat kost weliswaar het nodige, maar is wel een massieve wijze van borging. Op het moment dat de normen worden overschreden, kun je er

consequenties aan verbinden, blijf je er veronder, dan is het een goede basis voor beloning.’ Bisschop vindt het belangrijk dat er niet over de boeren beslist wordt zonder de sector daarbij te betrekken. De gesprekken aan de technische tafels zijn daarom belangrijk. Hij stelt dat de sector stikstof moet kunnen reduceren via doelvoorschriften, niet via (dure) middelenvoorschriften. Daarnaast pleit Bisschop voor een hogere drempelwaarde; op dit moment ligt deze waarde op 0,005 mol

per hectare. ‘Dat is van de gekke. Bovendien weten we dat het Aerius-model niet geschikt is om deze depositie voor bedrijfsspecifieke verantwoording te gebruiken. Ik val soms van mijn stoel van verbazing als ik zie langs welke dunne lijntjes het beleid wordt bepaald.’

De doelstelling van 50 procent reductie in 2035 die nu in de stikstofwet is opgenomen, is volgens de partij van Bisschop niet realistisch. ‘Zelfs niet als je alle landbouw in Nederland weg zou halen.’

Dat wil zeggen dat juridische hobbels worden weggenomen, waardoor uiteindelijk een systeem ontstaat waarin het voor bedrijven aantrekkelijk is om te investeren in emissiebeperking. Een afrekenbare stoffenbalans. De vergoeding voor het reduceren van emissie komt uit de algemene middelen en geldt als groene dienst aan de samenleving.

Combinatie van maatregelen

Het ministerie beschouwt deze beloningsvorm nu nog als staatssteun, maar de gesprekken hierover zijn gaande. En dit is niet het enige waarover nog gesproken wordt. De hogere reductiedoelstelling (50% in plaats van 35% reductie in 2035) uit de stikstofwet moet volgens NAJK van tafel en ook het voorstel om de maatregelen uit te werken in een integraal model ligt nog op tafel. ‘De combinatie van maatregelen moet doortellen als reductie. Als je meer gaat weiden, ligt het voor de hand dat het eiwit in je rantsoen toeneemt. Terwijl we dat met het voerspoor omlaag willen bren-

Water bijmengen tijdens de aanwending van mest is een van de manieren om stikstof te reduceren

gen. Het mag niet zo zijn dat boeren zich daarmee in de vingers snijden’, zegt Marije Klever. Wat gaat er nu verder gebeuren? Het ministerie komt in april met een (tussentijds) resultaat naar buiten. Tot die tijd geeft LNV geen toelichting op het proces. De gesprekken verlopen volgens Marije Klever constructief, maar een akkoord is nog niet in zicht: ‘Op dit moment ontbreken er nog een aantal bouwstenen, we maken ons nog zorgen over de knelgevallen en de PAS-melders. Daar moet een oplossing voor komen.’

Kostenneutraliteit

Daarnaast gaat het nog over geld. Het verdunnen van mest bijvoorbeeld werkt kostprijsverhogend. Agractie eist dat de maatregelen boeren niet opzadelen met extra kosten. Die kostenneutraliteit is tot dusver niet gegarandeerd en daarom is de belangenorganisatie uit het overleg gestapt (zie kader op pagina 20). Klever herkent de uitdagingen die Agractie benoemt, maar de voorstellen zijn nog niet af, benadrukt ze. ‘De stikstofwet gaat over de hoeveelheid stikstof die we moeten reduceren, niet over de manier waarop. Daar gaan deze gesprekken over. Komen we er niet uit, dan wordt er aan andere knoppen gedraaid.’ |

CDA pleit voor **zelf keuzes maken in het reduceren van stikstof**

Het vakmanschap van boeren en boerinnen moet ruimte krijgen in de afspraken over de reductie van stikstof. Dat zegt Jaco Geurts, woordvoerder landbouw voor het CDA in de Tweede Kamer over de gesprekken die plaatsvinden tussen de sector en het ministerie van Landbouw (LNV). ‘Ruimte om zelf keuzes te maken in het reduceren van stik-

stof, ruimte voor ondernemerschap, daar is de sector bij gebaat. De afstand tussen de Haagse tekentafel en de praktijk op de boerderij moet kleiner’, stelt Geurts. Boeren willen volgens hem best wel bijdragen aan het terugdringen van stikstof, als er maar langjarige doelen worden gesteld. Dan weten boeren waar ze aan toe zijn.

Volgens Geurts is het belonen van groene diensten een goed uitgangspunt om boeren te stimuleren te verduurzamen. Dat geldt wat hem betreft ook voor de reductie van stikstofemissie. De borging van reducerende maatregelen mag geen knelpunt vormen. ‘Ik ga niet uit van wat er niet kan, ik richt me graag op wat er wel kan. En er kan veel.’